

Hensyn. Det samme gælder Valget af Normalejendommenes Størrelse; 10, 100 og 1000 Td. Ld. svarer hverken til et typisk dansk Husmandsbrug, en typisk Bondegaard eller en typisk Herregaard. — Megen Tid og Energi spildes paa tabeltekniske Finesser; det har moret Forf. at tumle med Tallene, og saadan bør det være for en rigtig Statistiker; til Brug for den, der skal skrive Teksten, er det vel en stor Behagelighed at faa de samme Tal stillet op paa flere forskellige Maader; men det er ikke nødvendigt; og da saa godt som alle Læserne vil nøjes med en enkelt Tabel udaf hvert Sæt, kunde Trykningen i alt Fald være sparet. Til Gengæld kunde der være anvendt meget mere Tid og Energi paa at tyde Tabelernes Enkeltheder; Teksten er ofte kun et tørt Referat af Tabellerne.

Alligevel: Jeg er Hr. Jensen taknemmelig for hans Bog, og det er der mange, der bør være. Man kan ganske vist ikke trygt give sig Forfatteren i Vold; man maa tværtimod læse hans Bog med en stedse vaagen Kritik. Men den der har Forudsætninger for dette, kan lære meget ved at læse Bogen, og vil under Syslen med landbrugsstatistiske Spørgsmaal ofte kunne benytte den som en nyttig Haandbog.

Jens Warming.

OTTO WARSCHAUER. **Physiologie der Deutschen Banken.** Berlin 1903. Wilh. Baensch. (112 S.).

Det har i lange Tider været en Mangel ved den meste Litteratur om Bankvæsen, at Forfatterne har lagt Hovedvægten paa Behandlingen af Seddelbankerne, hvorved man i det uendelige har diskuteret Spørgsmaalene om Seddelfundering og Gang efter Gang har givet Fremstillinger af de store Seddelbankers Indretning og Virkemaade. I vore Dage, hvor de Bankinstituter, der ikke

Hensyn. Det samme gælder Valget af Normalejendommenes Størrelse; 10, 100 og 1000 Td. Ld. svarer hverken til et typisk dansk Husmandsbrug, en typisk Bondegaard eller en typisk Herregaard. — Megen Tid og Energi spildes paa tabeltekniske Finesser; det har moret Forf. at tumle med Tallene, og saadan bør det være for en rigtig Statistiker; til Brug for den, der skal skrive Teksten, er det vel en stor Behagelighed at faa de samme Tal stillet op paa flere forskellige Maader; men det er ikke nødvendigt; og da saa godt som alle Læserne vil nøjes med en enkelt Tabel udaf hvert Sæt, kunde Trykningen i alt Fald være sparet. Til Gengæld kunde der være anvendt meget mere Tid og Energi paa at tyde Tabelernes Enkeltheder; Teksten er ofte kun et tørt Referat af Tabellerne.

Alligevel: Jeg er Hr. Jensen taknemmelig for hans Bog, og det er der mange, der bør være. Man kan ganske vist ikke trygt give sig Forfatteren i Vold; man maa tværtimod læse hans Bog med en stedse vaagen Kritik. Men den der har Forudsætninger for dette, kan lære meget ved at læse Bogen, og vil under Syslen med landbrugsstatistiske Spørgsmaal ofte kunne benytte den som en nyttig Haandbog.

Jens Warming.

OTTO WARSCHAUER. **Physiologie der Deutschen Banken.** Berlin 1903. Wilh. Baensch. (112 S.).

Det har i lange Tider været en Mangel ved den meste Litteratur om Bankvæsen, at Forfatterne har lagt Hovedvægten paa Behandlingen af Seddelbankerne, hvorved man i det uendelige har diskuteret Spørgsmaalene om Seddelfundering og Gang efter Gang har givet Fremstillinger af de store Seddelbankers Indretning og Virkemaade. I vore Dage, hvor de Bankinstituter, der ikke

udsteder Sedler, og hvis Virksomhed paa saa mange Omraader er væsensforskellig fra Seddelbankernes, indtager en saa dominerende Stilling paa Kapitalmarkedet, er denne Gentagelse af det gennemdiskuterede ikke alene trættende, men den bidrager til at give et fejlagtigt Billede af hele Bankvæsenets Virkemaade. Det er imidlertid let forstaaeligt, at Fremstillingen har haft denne Tendens. Seddelbankernes Teknik er simpel og let at forklare, og det statistiske Materiale over deres Virksomhed foreligger i let tilgængelig og overskuelig Form. Den øvrige Bankvirksomhed er langt mere indviklet og mangfoldig, og den udøves dels af en Mængde forskelligt organiserede Aktiebanker, hvis Regnskaber foreligger opgjorte efter forskellige Principer, og dels af private Bankierfirmaer, hvis Regnskaber aldeles ikke foreligger for Offenligheden. Statistiken over denne Virksomhed bliver derfor baade uensartet og ufuldstændig, og Følgen er, at medens man har behandlet Seddelbankerne som Helhed, har man med Hensyn til de andre Banker foretrukket at behandle enkelte Sider af Virksomheden, saasom Depotvæsenet, Emissionsvirksomheden o. s. v.

Det er under disse Forhold fortjenstligt, at Professor Warschauer har søgt at gøre den dannede Læsekreds bekendt med hvad der er Kernen i moderne Bankvirksomhed, idet han i sit lille Skrift om de tyske Banker indrømmer de ikke seddeludstedende Banker -- Effektbanker og Hypotekbanker — Hovedpladsen. Det er naturligt og rigtigt, at han indskrænker sig til et enkelt Land. Udviklingen i de forskellige Lande har været altfor uensartet til, at man i et nogenlunde populært Skrift af mindre Omfang vilde kunne naa til andet end en overfladisk Behandling af dem alle. Der er et Træk i Udviklingen, særlig i Tyskland, som gør en Beskrivelse af Bankvirksomheden lettere, end den vilde have været for nogle Aar siden, nemlig den enorme Koncentration, der i de senere Aar har fundet Sted. De store Aktiebanker har delvis opslugt de smaa, og de har optaget i sig en

Del af de større private Bankforretninger, og hvor de har ladet mindre Banker og private Bankierfirmaer bestaa ved Siden af sig, er disses Virksomhed i Forhold til Storbankernes dog bleven af langt ringere Betydning, end den før har været.

Det er vanskeligt paa en Gang at skulle skrive saaledes, at Fremstillingen bliver populær og saaledes, at Emnet dog helt udtømmes, og denne Vanskelighed har ogsaa sat sig Spor i Warschauers Skrift. Han giver Forklaringer over Ting, som de fleste, der overhovedet vil give sig af med at læse et saadant Skrift, dog maa forudsættes at vide Besked om, f. Eks. hvad Prioriteter er o. l., og dette røver Pladsen fra en dybere Indgaaen paa mere vanskelige Spørgsmaal. Saaledes siger han i Forbigaaende, at den større Checkomsætning er en væsenlig Aarsag til, at Rentefoden er lavere i England end i Tyskland, men denne tvivlsomme Paastand kræver i Virkeligheden en meget indgaaende Bevisførelse, naar den ikke skal staa som et Postulat. En lignende Indvending kan rettes mod Betragtningerne over Diskontoen og dens Forhold til Renten af Laan mod Pant. Bortset fra disse Forhold har W. løst sin Opgave med stor Dygtighed og givet en højst interessant Fremstilling af, hvorledes de store tyske Banker er organiserede, og hvorledes de virker. Det betydningsfulde Faktum, den stærke Koncentration af Raadigheden over en stor Del af Handelens og Industriens Virkemidler hos et ringe Antal kapitalstærke Bankinstituter, faar selvfølgelig en indgaaende Omtale. I Overensstemmelse med adskillige tyske Økonomer, der har beskæftiget sig med Børsloven af 1896, viser W., hvorledes denne Lov har bidraget til at styrke de store Bankers Overmagt. Dette gælder bl. a. om den Bestemmelse, hvorefter Emissionshusene først et Aar efter et Aktieforetagendes Stiftelse og efter Offenliggørelsen af den første Balance maa tilføre Børshandelen Aktierne. W. mener, at Bestemmelsen ikke har hæmmet Stiftelsernes Tal eller den Letsindighed, hvormed de er sat i Værk,

men at den forbigaaende Immobilisering har nødvendig-gjort de store Bankers Medvirkning og hæmmet de private Emissionshuses Virksomhed. Om dette sidste ubetinget er et Onde, kan naturligvis omtvistes. Og i det hele maa Børslovens Virkninger ikke overdrives i denne Henseende. Storbankernes Overmagt vil udvikle sig af den simple Grund, at en Banks væsenligste Virkemidler er dens forskelligartede Indlaan — Folio, Giro, Kontokurant osv. — og disse vil naturligt søge derhen, hvor man formener at finde den største Garanti; de vil for Størstedelen foretrække Bankerne med den kendte store Aktiekapital fremfor de private Bankierer. Hvad nu end Aarsagen er, saa er Koncentrationen i hvert Fald et Faktum, og W. behandler baade dens Fordele og Farer: Fordelene for Handel og Industri ved at kunne arbejde med Banker, hvis Virkemidler er saa omfattende, at ogsaa meget store Krav paa Kredit kan imødekommes, og paa den anden Side den store Fare, der ligger i, at en Storbanks Fallit vil ramme langt føleligere og i langt videre Kredse end en privat Bankiers. Ogsaa den sociale Side af Sagen skænker han Omtale. Det er naturligvis ikke uden social Betydning, naar den private Bankierstand for største Delen forsvinder, saaledes at Pengemarkedet ledes af et mindre Antal Bankdirektører med en Stab af underordnede Funktionærer.

Ved Siden af de egenlige Handels- og Industribanker (Effektenbanken) gives der foruden Seddelbankerne ogsaa Hypotekbankerne en interessant Behandling. Det synes at fremgaa af denne, at disse Banker i langt højere Grad, end vi kender herhjemme, giver sig af med at tage Prioriteter i Ejendomme uden nogen som helst personlig Hæftelse fra Ejerens Side. Iøvrigt undersøger Forf. selvfølgelig den Sikkerhed, som Bankernes Obligationer yder, og med de for faa Aar siden indtrufne Kalamiteter i frisk Minde kritiseres særlig Hypotekbankernes Ret til at indlade sig paa alle mulige Forretninger, f. Eks. Spekulationer i Grunde og andre Ting, der ligger ganske udenfor den

egenlige Hypotekbankforretning. I Henseende til selve den egenlige Laanevirksomhed ligger Hovedvanskeligheden i Tyskland som allevegne i den rigtige Taksation. W. diskuterer udførligt Spørgsmaalet om offentlige Taksationsmyndigheder (Taxämter) ansatte af Stat eller Kommune, men indrømmer, at de er upraktiske eller ialfald kun vilde kunne benyttes som Kontrolinstans. Han kritiserer Hypotekbankernes Ret til at give Kommunelaan, men naar han særlig støtter sin Kritik paa, at naar de laaner til Kommuner, kunde man ligesaavel drage Emission af Statslaan o. l. ind under deres Virksomhed, synes han at overse, at der gives i og for sig solide og solvente Kommuner, som kan have Brug for en saadan Møllermand som en Hypotekbank eller lignende Institution er (jfr. i Danmark Landmandsbanken og Kreditforeningen for Kommuner), medens en solvent Stat ikke behøver den. Med større Ret kritiseres Laanene til private Smaabaner. W. mener ikke, at disse ikke bør gives, men naar Laanegrænsen er sat ligesaa højt som ved Laan i Land- og Byejeendomme ($\frac{3}{5}$), er det sikkert for højt, fordi Banelegemet er et vanskeligt realisabelt og i Værdi svingende Pant.

Ved Siden af Fremstillingen i store Træk af Bankernes hele Karakter er der i Bogen gjort Rede for alle de vigtigste Arter af deres Forretninger, saavel Passiv- som Aktivforretninger, og W. ender med at paavise Betydningen af, at den økonomiske Videnskabs Repræsentanter fuldt ud fatter denne vigtige Del af den indre Handelspolitik i alle dens Enkeltheder. Hertil knytter han en Henstilling til de praktiske Udøvere af Bankvirksomheden om at forstaa den sociale Side af deres Kald og navnlig om at se med Forstaaelse paa Økonomernes Fordringer om Reforme og ikke at afvise dem som Beviser paa manglende Forstand paa Bankvæsen eller Animositet imod det.

E. Meyer.